

TÁRSADALOMFÖLDRAJZ

A NYME SAVARIA EGYETEMI KÖZPONT
TUDOMÁNYOS KÖZLEMÉNYEI XXI.

TERMÉSZETTUDOMÁNYOK 16.

Szombathely, 2016. pp. 91-102.

PALKOVITS ISTVÁN¹

FÜRDŐVÁROSOK NEMZETKÖZI VERSENYHELYZETBEN

Abstract: Inside the fastly growing, strongly competitive sector of health tourism spa towns play an important role. The paper investigates the international competitive environment of the major Hungarian spa towns, identifies their Central European rivals and expores how the developments of these competitors may affect their future market position.

1. Bevezetés

A hazai turizmus meghatározó – s fejlesztéspolitikai szempontból is kiemelt figyelemben részesülő – ágazata az egészségturizmus², térbeli súlypontjai pedig az ilyen jellegű szolgáltatásokat jelentős volumenben nyújtó helyszínek. Közülük a kiemelkedő súlyt képviselők, a jellemzően a *fürdőturizmusra, mint központi attrakcióra* alapozó, a helyi szolgáltatás-kínálatot a köré szervező „*fürdőtelepülések*” különösen figyelmet érdemelnek dinamikus fejlődésük és térségi szerepük okán is. E települések az elmúlt évtizedekben – adottságaikon és erőfeszítéseiken nyugvó komparatív és kompetitív előnyeiknek köszönhetően, de az ide irányuló fejlesztéspolitikai támogatottságtól sem függetlenül – többnyire komoly prosperitást mutattak. E prosperitás azonban egyfelől jellemzően önmagában és belföldi kontextusban értelmezett, illetve saját fejlődési pálya alapján értékelt (pl. KSH 2013, HAJNAL–KÖBLI 2014), másfelől azonban a jövőképet illetően rendszerint nemzetközi dimenziókba helyezett.

A nemzetközi versenyhelyzetre fókuszáló, jobbra az általános ágazati jellemzőkre szorító (pl. RÁTZ 2004), vagy konkrét esettanulmányokra épülő (pl. VÁSÁRHELYI *et al.* 2009) értékelések – feltehetően elsősorban módszertani problémák miatt és/vagy releváns adatok hiányában – az indokoltnál kisebb teret kapnak a szakirodalomban, dacára annak, hogy az

¹ NYME, Savaria Egyetemi Központ, Természettudományi és Műszaki Kar, Társadalomföldrajz Intézeti Tanszék. 9700 Szombathely, Károlyi G. tér 4. E-mail: palkovits.istvan@nyme.hu

² Mivel a dolgozat kérdésfelvetése elsődlegesen térségi, s nem ágazati, így a definíciós problémákra szükségtelennek tűnik kitérni, azokról ld. pl. PUCZKÓ – SMITH (2008)

elemzések rendszerint hangsúlyosan kiemelik az ágazati verseny nemzetközi jellegét, s e verseny mind erősebb voltát (KISS–TÖRÖK 2001). A kiélezett és fokozódó versenyhelyzet alapos ismerete ugyanakkor lényeges volna – nemcsak a trendek és új módszerek stratégiaalakító vonatkozásai miatt (VÁRHELYI 2011), hanem arra tekintettel is, hogy a vendégek összetételének, vagy keresleti jellemzőinek alakulása, esetleg a forgalom súlyponteltolódásai jelentősen átrendezhetik a piacot, egyes desztinációk előnyére vagy hátrányára.

A dolgozat a nemzetközi verseny *egy dimenziójának* vizsgálatával kíván hozzájárulni a szerteágazó problémakör feldolgozásához: azt a kérdést veti fel, hogy a legjelentősebb hazai fürdővárosok milyen mezőnyben méretődnek meg, s miként alakultak a pozícióik itt az elmúlt években. Az elemzés hipotézise az, hogy az utóbbi időszak fejlesztései nyomán a vizsgált települések általános pozíciója közép-európai versenytársaival összevetve javult, de továbbra is folyamatosan kihívásokkal kell szembenéznük.

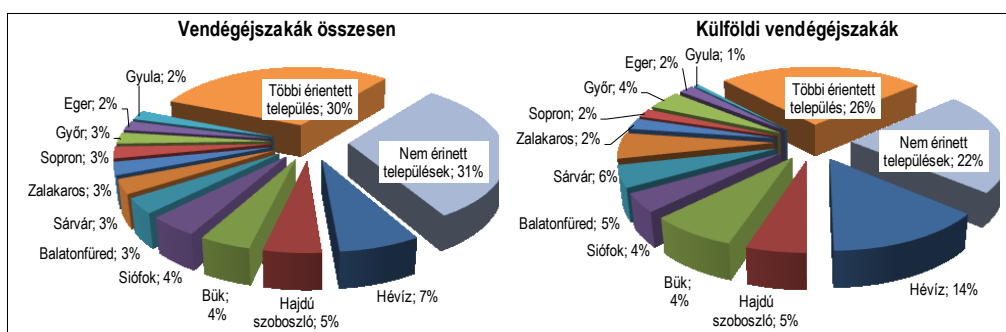
Az elemzés törekszik a megállapítások adatokkal történő alátámasztására és kerülni szándékozik az esetlegességeket, ami önmagában is számos módszertani dilemmát vet fel és behatárolja vizsgálat lehetőségeit (az iparág lehatárolásának kérdései, a vendégek összetétele motiváció alapján, üzleti/ fürdőforgalmi információk elérhetlensége). A tekintetbe vett korlátokra figyelemmel *kifejezetten a fürdőturizmust* helyezi középpontba (függetlenül az egészségturizmushoz tartozás mértékétől), a *fürdőtelepülések egészére* fókuszál (feltételezve a fürdő központú komplex helyi turisztikai termék létét, relevanciáját), közülük is csak azokra, melyek esetében *domináns a fürdőhely-jelleg* (s nincs jelen egyenrangú attrakció, mint pl. sítérp vagy tengerpart), s a versenytársakat vendégéjszakák alapján szűkíti (azok körét legnagyobbakra korlátozva).

2. Fürdővárosok pozíciói a hazai piacon

Magyarország kiváló természeti adottságai, a jelentős termálvízkészlet hasznosításának tradíciói, s nem utolsósorban az utóbbi két évtizedben megvalósított komoly beruházások eredményeinek nyomán a hazai egészségturisztikai ágazat ma meglehetősen kiterjedt, s a sok szereplő közt határon belül is rendkívül intenzív verseny zajlik. E verseny különböző síkokon és különböző résztvevők közt értelmezhető – a legáltalánosabb, turistákért folyó, *térségek és települések* közti küzdelemtől az egyes fürdőket és gyógyhelyeket üzemeltető *vállalkozások* egyes speciális szolgáltatásainak szűken értelmezett piaci pozícióharcaiig bezárólag - e különböző

dimenziók egymással összefüggő, sokrétű viszonyrendszeréből ehelyütt a települések kerülnek kiemelésre, azok rangsora képezi az elemzés tárgyát.

E kör erejére jellemző, hogy Magyarország (vendégéjszakák száma alapján rangsorolt) 10 legnépszerűbb városának mindegyike „gyógyturizmusban érdekelt” település is (vö. KSH 2013.); ezek fővároson kívüli idegenforgalomban képviselt súlyát mutatja az 1. ábra. Ha azonban figyelembe vesszük a fent említett módosító körülményeket, akkor Budapest (főváros), Siófok és Balatonfüred (Balaton part), illetve Sopron és Győr (megyei jogú város szerteágazó kínálattal), a többé kevésbé tiszta turisztikai profilú fürdővárosok közvetlen versenyében és listáján nem vehető figyelembe.

Forrás: KSH 2013. adatai alapján szerkesztve

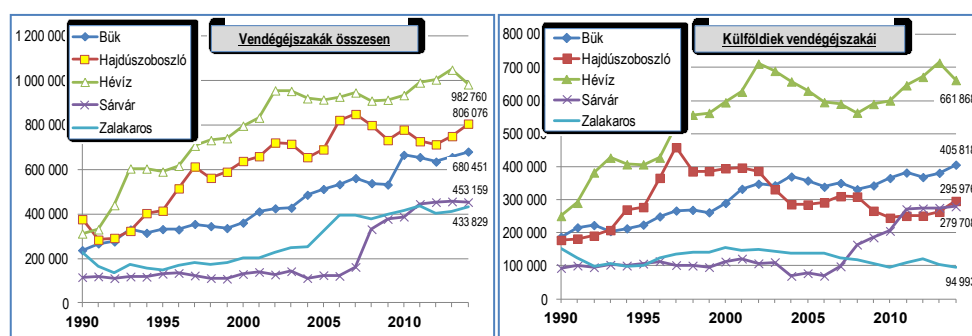
1. ábra: A „gyógyturizmusban érdekelt települések” súlya hazai vendégforgalomban (a kereskedelmi szálláshelyeken eltöltött vendégéjszakák száma, 2013; Budapest nélkül)

Figure 1. Share of settlements with health tourism attractions within national aggregate commercial tourist accommodation establishments, 2013, without Budapest

A fürdőtelepülések versenye a fentiek alapján jól körvonalazható, azon belül a piacvezetők is azonosíthatók: ahogy a gyógyhelyek hivatalos listája alapján, a szálláshely-statisztikák alapján is azok a települések alkotják a legerősebb versenytársak szűk körét, melyek klasszikusan fürdővárosoknak számítanak: *Bük*, *Hajdúszoboszló*, *Hévíz*, *Sárvár*, *Zalakaros*. (Kisebb léptékekben – az évi 100-400 ezer éj kategóriában - e kört tágíthatja Gyula, Harkány, Egerszalók és Cserkeszőlő, csak a fürdőkre fókuszáltság esetén pedig Debrecen, Eger és Nyíregyháza, mint olyan „települések, ahol nemzetközi jelentőségű fürdő található” [NGM 2013]).

Az öt fürdőváros eltérő tradíciókkal és sok tekintetben eltérő települési jellemzőkkel rendelkezik, de mindegyik esetében a *településfejlesztési tevékenység centrális eleme* a fürdő- és (települési) egészségturizmus fejlesztés, s az elmúlt évtizedben mindegyik *jelentős beruházásokat valósított meg* e területeken, komolyan erősítve – nemzetközi mércével is versenyképessé téve – kínálatát.

Ami a fő trendeket illeti, a kereskedelmi szállásférőhelyek vendég-számát mindegyik település megtöbszörözte a rendszerváltás óta; a vendégéjszakák növekedése is jellemzően jelentős volt, ami elsősorban a belföldieknek köszönhető, a külföldiek részarányának egyértelmű visszaesése mellett; mindeközben az átlagos tartózkodási idő is visszaesett minden településen. Az általános tendenciák mögött azonban nem lényegtelen különbségek vannak, melyek némileg átalakították a szereplők közti pozíciókat. A vendégszám esetében a folyamatos és egyenletes növekedés összképéhez képest szembevetően Sárvár 2007 utáni ugrásszerű és tartóssá váló mutató-emelkedése, Bük esetében a növekedés ellenére sem javuló relatív pozíció, illetve a legutóbbi időszak stagnálóba/ csökkenőbe hajló grafikonjai. A vendégéjszakák (2. ábra) alapvetően követik vendégszám-trendeket, ha nem is mechanikusan: egyes települések pozíciója e téren kissé jobban (Bük), másoké rosszabbul (Hajdúszoboszló) alakult.

Forrás: TEIR, ill. KSH adatai alapján szerkesztve

* kereskedelmi szálláshelyek

2. ábra: A vendégéjszakák* számának alakulása öt fürdővárosban 1990-2014
 Figure. 2. Nights spent in five spa towns, 1990-2014

A vendégkör megoszlásában jelentős átalakulás ment végbe: míg korábban domináns volt a külföldiek jelenléte a fürdővárosokban, addig mára helyenként 60% körüli (vagyis továbbra is magas) szintre csökkenve stabilizálódott (Hévíz, Bük, Sárvár), másutt 40% alá süllyedt (Hajdúszoboszló, Zalakaros) – a két kis csoport látványosan együtt mozog e jellemző alapján. A folyamat egyfelől pozitív, amennyiben jelentős hazai kereslet támadt az egészségturisztikai szolgáltatások iránt, másfelől ezt nemcsak relatíve csökkenő külföldi részarány kísérte, de abszolút mértékben visszaeső (Hajdúszoboszló, Zalakaros) vagy lényegében stagnáló (Bük) beutazó vendégszám is.

Az átlagos tartózkodási idő vonatkozásában egyértelmű és egyöntetű csökkenés mutatkozik az ezredforduló óta, mely folyamat legkevésbé Hévízt, leginkább Sárvárt érintette, mely különbségek mögött a helyi szolgáltatás-portfóliók sajátosságai is meghúzódnak.

A vendégszám bővülést – a nagy léptékű fürdőfejlesztések mellett – természetesen követték a fogadóképesség bővítését célzó beruházások is. A vizsgált településeken összességében másfélszeresére bővült két évtized alatt a szálláshely-kapacitás, mely átlag mögött a több mint háromszorosára növekedett sárvári, és kétszeresére büki ágyszám, illetve az alig változott (20%-kal nőtt) hajdúszoboszlói és zalakarosi kapacitás jelentik a végleteket.

3. Közép-európai versenykörnyezet

A meghatározó hazai fürdők és fürdővárosok az elmúlt évtized(ek)ben nagy – bár egyenként különböző – utat járt be, mindegyikük komoly ismertségre, hazai szerepe mellett számottevő nemzetközi hírnévre és jelentős arányt képviselő külföldi vendégkörre tett szert. Ehhez egyaránt hozzájárult a több évtizedes fejlődési pálya és az utóbbi időszak - külső forrásokkal is segített - beruházásai. Ma már mind az öt kiemelt szereplő fürdőkomplexuma (ahogy néhány továbbié is) és arra épülő települési szintű turisztikai terméke európai nivót képvisel, mely színvonal bázisán e helyeknek, mint egészségturisztikai desztinációknak jó esélyei vannak arra, hogy a nemzetközi versenykörnyezetben építsenek ki tartósan erős pozíciót. A fokozódó (nemzetközi) versenyben azonban a vendégkör megtartása önmagában is erőfeszítéseket igényel, a folyamatos bővülés pedig kifejezetten tudatos és intenzív aktivitást feltételez. Az versengő szereplők száma egyre több, a kínálat egyre magasabb színvonalú, a folyamatosan bővülő kereslet mind igényesebb, a – piaci környezet viszonyait és trendjeit figyelembe vevő és kreatívan értelmező - versenystratégiák szerepe felértékelődik.

Közép-Kelet Európában az elmúlt években szinte mindegyik ország kiemelten kezelte az egészséglétesítmények fejlesztését, s mindenütt meghatározó a termálvizek alapvetően gyógyászatra való alkalmazása is. A wellness szolgáltatásai csak nemrég jelentek meg és azok is mindenekelőtt Magyarországon. Az adottságok területén azonban a versenytárs országok számos tényezőben (pl. létesítmények/települések fekvése, történelmisége, tenger vagy síterep közelsége) versenyelőnyben vannak, ugyanakkor a magyarországi vizek gyógyhatásban, illetve a szolgáltatások minőségében versenyképesebbnek számítanak.

A meghatározó hazai fürdőtelepülések releváns piacának a tágan értelmezett Közép-Európa tekinthető. A vendégkört dominánsan e régió adja (ma még jelentős a német nyelvterületről érkezők aránya, de egyre nő egyéb szegmensek, így a csehek és szlovákok valamint perspektivikusan a lengyelek és oroszok súlya), e piacért azonban számos térségbeli versenytárs folytat küzdelmet – erős kínálattal bír Ausztria, Csehország és

Szlovénia mellett Szlovákia is, de a tágabb térség további országai (Horvátország, Románia) sem hagyhatók figyelmen kívül.

A térségben található nagyszámú szereplő méretében, szolgáltatási portfóliójában, annak specializáltságában jelent szóródást mutat, egyszerűsített sokféle szintű és tartalmú versenyterepet formál. A nemzetköz jelentőségű fürdők száma önmagában nagy, ezek körében az öt magyarországi város elsősorban a nagyobb léptékű, komplex szolgáltatásokat kínálni tudó fürdőtelepülések ligájában versenyez, mely versenytársak köre országról országra eltérő szempontok szerint körvonalazható.

A komoly múltú és jelentős súlyú *ausztriai* egészségturizmus az első közt keltett életre a wellness turizmus koncepcióját Európában, ezzel meg tudta újítani kínálatát és megerősítette versenypozícióját. Az 80-as évektől az ezredfordulóig tartó boom azonban előbb stabilizációba ment át, helyenként/időnként visszaesést is mutat a fürdők látogatószáma. A kínálat erőssége a különböző attrakciók kombinálása, a természeti környezet, a kulturális örökség valamint a testet és lelket kényeztető modern wellness szolgáltatások vonzó elegyének kínálása a vendégek számára (MTZRT 2013).

E kombinációkban gyakran az egyéb elemek vannak túlsúlyban (különösen a sírégiókban), ezért a települések szálláshelyeinek vendégforgalmi adatai az egészségturizmus ágazat jellemzésére korlátozottan alkalmasak. Mivel azonban a fürdők forgalmának információi csak töredékesen és esetlegesen érhetők el, a potenciális versenytársak körének azonosításához mégis a szálláshely-statisztikákból lehet kiindulni. Eszerint 2014-ben összesen 105 települést érintett a termál- és gyógyturizmus az országban, ezek egy része nem elsődlegesen fürdőváros, többségük pedig méreténél, vendégkörénél, elhelyezkedésénél vagy egyéb jellemzőinél fogva nem tekinthető versenytársnak a nemzetközi versenyben.

Az 1. táblázatban szereplő – nemzetközi jelentőségűnek tekintett - 28 fürdő közül versenytársnak elsősorban földrajzilag közelebb eső és jelentős kapacitásokkal bíró azon szereplők tekinthetők, melyek települési környezetükben (pl. nagyváros), szolgáltatási kínálatukban, kiegészítő attrakcióik (főleg sí) súlyában vagy szellemiségükben/tradícióikban nem különböznek jelentősen a hazai szereplőktől.

Az öt magyar város 400 ezer feletti vendégéjszakához - a fenti szempontok alapján szűkített körből - Bad Tatzmannsdorf, Bad Radkersburg, Bad Waltersdorf, illetve a mutatótól kissé elmaradó Loipersdorf b.F., Bad Gleichenberg, Stegersbach és Lutzmannsburg mérhető. A nemzetközi piacon azonban egyik sem tekinthető közvetlenül és látványosan versenytársnak (eltekintve az osztrák vendégektől), mivel mindegyik esetében kifejezetten alacsony a külföldi vendégéjszakák aránya. Mindamelllett az

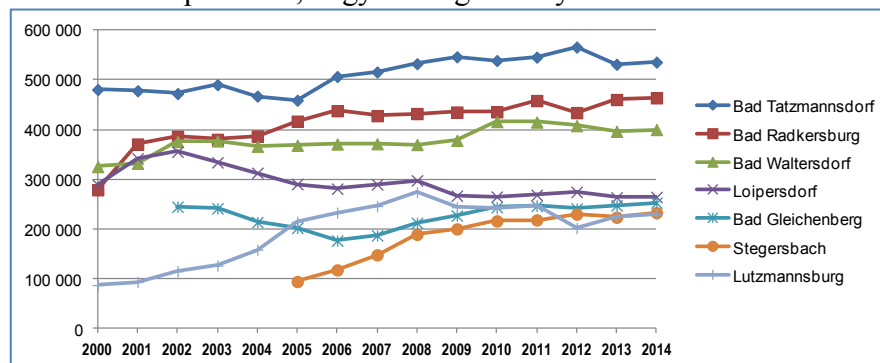
egynapos fürdőlátogatások terén a magyarországi fürdőknek is számolni kell jelenlétükkel a hazai fogyasztók vonatkozásában is.

1. táblázat: Az egészségturizmusban érintett legfontosabb települések Ausztriában, 2014 (Bécs nélkül)
Table 1. Most important places with health tourism attractions in Austria (without Vienna)

Település	Vendég- éjszakák összesen	Külf. v.é.. aránya (%)	Átl. tartózk. idő (nap)	Település	Vendég- éjszakák összesen	Külf. v.é.. aránya (%)	Átl. tartózk. idő (nap)
1. Zell am See	1 423 412	87,7	4,5	17. Bad Ischl	344 720	15,4	4,4
2. Badgastein	1 112 639	70,0	6,2	18. St. Wolfgang	325 707	63,2	3,1
3. Bad Hofgastein	1 050 153	52,6	5,9	19. Millstatt	291 975	75,9	5,4
4. Seefeld	1 049 718	95,5	4,1	20. Pörschach	288 624	55,0	4,2
5. Villach (Warmbad)	821 349	62,9	3,3	21. Seeboden	285 998	66,0	4,7
6. Kitzbühel	798 306	82,3	3,6	22. Ladis	274 523	96,2	5,8
7. Bad Kleinkirchheim	695 376	70,1	4,9	23. Bad Mitterndorf	268 381	40,0	4,4
8. Bad Tatzmannsdorf	535 509	7,1	4,9	24. Loipersdorf b. F.	264 268	7,2	2,3
9. Galtür	464 364	93,8	4,7	25. B. Gleichenberg	252 729	3,8	6
10. Bad Radkersburg	463 797	2,8	6	26. Bad Schönan	247 521	0,5	12,8
11. Velden	460 371	51,8	3,4	27. Harbach	245 734	0,6	12,3
12. Bad Schallerbach	457 342	5,6	4,2	28. Stegersbach	232 818	10,7	2,5
13. Bad Waltersdorf	400 018	8,5	3,1	29. Bad Aussee	231 860	15,7	4,3
14. Weissensee	398 897	67,9	6	30. Lutzmannsburg	230 166	8,8	2,5
15. Baden	379 465	19,9	5,7	31. Bad Hall	196 517	7,6	7,2

Forrás: Tourismus in Österreich 2014. Ergebnisse der Beherbergungsstatistik. Statistik Austria, Wien 2014

A megnevezett fürdők forgalombővülése (3. ábra), piaci térnyerése sem olyan szintű, ami megközelítené a hazai szereplőket, illetve veszélyeztetné azok nemzetközi pozícióit, vagy esetleges térnyerési törekvéseit.

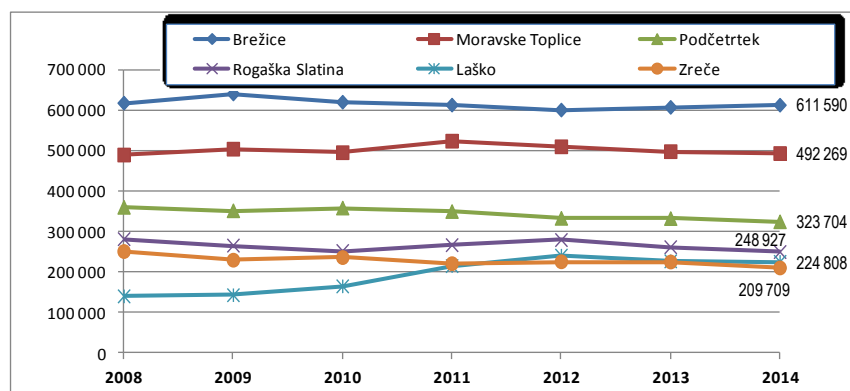

Forrás: Statistik Austria (www.statistik.at) adatai alapján

3. ábra: Jelentős osztrák fürdővárosok vendégéjszakáinak alakulása, 2002-2014
Figure 3. Nights spent in some important Austrian spa towns, 2002-2014

Szlovénia idegenforgalmi kínálatának kifejezetten jelentős elemét adják az egészségturisztikai szolgáltatások (a vendégéjszakák kb. harmada gyógyszálláshelyekhez kötődik), s komoly beruházási tevékenység jellemzi e területet. A kínálat zöme az ország északkeleti, magyar határhoz közeli részén koncentrálódik – e fürdők elsődleges versenytársaknak tekinthetők. A 16 jelentős spa közül (a két tengerparti, így specifikus jellemzőkkel bírótól eltekintve) hat tekinthető meghatározónak, vendégéjszakái alapján a

hazai élmezőnyhöz közelítő súlyúnak (Brežice, Moravske Toplice, Podčetrtek, Rogaška Slatina, Laško, Zreče – az első kettőt a hazai fürdővárosok közül csak Hévíz, Hajdúszoboszló és Bük múlja felül, Lasko esetében pedig a növekedési dinamika figyelemre méltó).

Forrás: <http://www.stat.si/> adatok alapján

4. ábra: Az egészségturizmusban érintett legnagyobb vendégforgalmú települések Szlovéniában, 2008-2014
Figure 4. The most important settlements with health tourism attractions in Slovenia, 2008-2014

A modern, komplex szolgáltatást nyújtó fürdők és fejlődő települések a nemzetközi versenyen egyre erősebbnek mutatkoznak. Habár a települések vendégforgalma összességében csak csekély növekedést mutat az elmúlt fél évtizedben, a külföldiek által eltöltött éjszakák viszont öt év alatt 20%-kal (44%-os részarányra) emelkedtek. Az oroszokkal kiegészült fő küldő piacok sorrendje alapvetően nem változott, de figyelemre méltó az is, hogy öt év alatt 2-3-szorosára nőtt bizonyos, korábban a keresletben marginális szerepet játszott országokból (Ukrajna, Csehország, Belgium, egyéb európai és ázsiai országok) érkezők száma.

Horvátország helyzete sajátos: bár komoly hagyományai, szerteágazó formái és jelentős bázisai vannak itt az egészségturizmusnak, olyan klasszikus fürdőváros kevés van, mely alapvetően ezen attrakció köré építi turizmusát (legpatinásabb fürdői, mint Opatija vagy Crikvenica, egyszersemind nagy forgalmú tengerparti üdülőhelyek is, ez utóbbi jellemző meghatározó szerepével). A statisztikákban „health resorts”-ként szereplő települések együttes vendégéjszakái sem érik el Zalakaros adatát – a legnépszerűbb helyek (sorrendben: Tuhelj, Sveti Martin na Muri/ Muraszentmárton, Varaždin/Varasd, Topusko/Topuszka, Varaždinske Toplice/Varasdfürdő, Krapinske Toplice, Stubičke Toplice, Daruvar/ Daruvár, Ivanić-Grad/Ivanicsvár, Bizovac) mutatója rendre 100 ezer éj alatti.

Habár *Szerbia* nem számít egészségturisztikai nagyhatalomnak, jelen van e szektor az országban – a „spa resort” kategóriába sorolt településeinek együttes vendégéjszakái meghaladják az évi kétmilliót. Igazán jelentős fürdővárosa azonban csak kevés van, a magyarországi élmezőnybe egyedül az 595 ezer éjszakával³ listavezető Vrnjačka Banja férne be, emellett jelentős még Sokobanja (307e), Koviljača (172e), Mladenovac (146e) Gornja Trepča (104e). Az utóbbi években mindegyik esetében stagnál a vendégforgalom, a külföldiek aránya jellemzően alacsony (16%-os értékkel Gornja Trepča mutatója a legmagasabb, Vrnjačka Banja-é csak 10%).

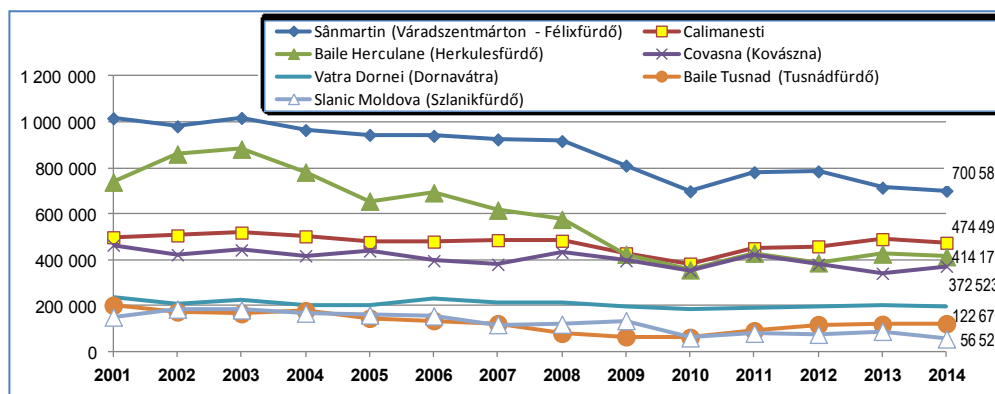
A kiváló természeti adottságokkal bíró *Romániában* az egészségturizmusnak és fürdőkultúrának jelentős tradíciói vannak, meghatározó fürdőinek, mint Félixfürdő (Băile Felix), Herkulesfürdő (Băile Herculane), Tusnádfürdő (Băile Tușnad) vagy Szovátafürdő (Sovata) már az Osztrák-Magyar Monarchia idején is komoly hírneve volt, amit némi hullámvölgyekkel, s a rendszerváltást követő drámai forgalomcsökkenés után és fizikai állapotuk romlása mellett is, jórészt máig őriznek. A fürdők és az egész ágazat fejlesztése érdekében ma jelentős lépések történnek, így a meglévő potenciál alapján erős versenytársak jelenhetnek meg a piacon.

Jelenleg 70 fürdő működik itt, melyek közül 25 minősül nemzeti jelentőségűnek, de közülük is csak néhány vonz jelentős létszámú külföldi látogatót (Băile Felix/Félixfürdő, Băile Herculane/Herkulesfürdő, Călimănești-Căciulata, Covasna/Kovászna, Băile Tușnad/Tusnádfürdő, Slănic-Moldova/Szlanikfürdő, Vatra Dornei/Dornavátra, Eforie, Mangalia – utóbbi kettő tengerpart is, tehát kifejezetten termálturisztikai fürdővárosnak nem tekinthető) (*DINU et al.* 2010). E fürdővárosok – melyek közül az első négy vendégforgalma a hazai élmezőny nagyságrendjéhez közeli – vendégforgalma a fejlesztési törekvések dacára jelenleg csökkenő tendenciát, illetve stagnálást mutat, e szereplők nemzetközi pozícióinak erősödésére nem utalnak jelek.

Csehország egészségturizmusa patinás múlttal és gazdag kínálati palettájú jelennel dicsekedhet. Az országban 36 fürdőhely található, az egészségturisztikai szálláshely-kapacitás mintegy fele a Magyarországtól legtávolabbi, nyugatibb tartományban található. E koncentráció, mely magába foglalja a legjelentősebb fürdővárosokat, az világörökség részét képező Nyugat-Bohémiai Spa Háromszöget (Karlovy Vary/Karlsbad, Mariánske Lázně/Marienbad, Františkovy Lázně/Franzensbad) is magába foglalja, nem tekinthető közvetlen versenytársnak, részben a távolság

³ 2013-as adatok; forrás: Statistical Yearbook of the Republic of Serbia – Tourism, 2014; Statistical Office of the Republic of Serbia

részben a szolgáltatások jellege és tartalma, illetve a vendégkör eltérő jellemzői miatt (MTZRT 2014).

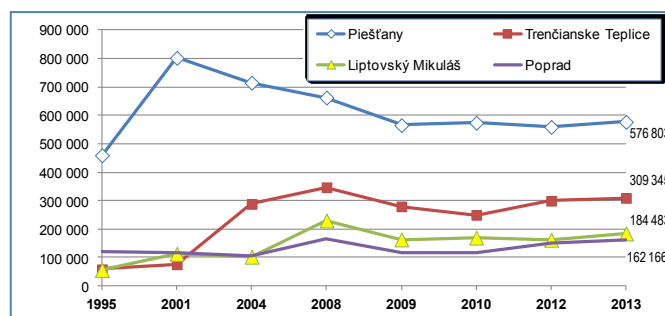

Adatok forrása: OSI Tempo Online adatbázisa, statistici.insse.ro

5. ábra: Egyes romániai fürdővárosok vendégforgalma (vendégéjszakák 2001-2014)
Figure 5. Nights spent in some important Romanian spa towns, 2001-2014

Itt különösen hangsúlyos eleme az egészségturizmusnak a tradíciók bázisán a klasszikus gyógyturizmus, mely a gyógyfürdőzést a komplex gyógyítás számos elemével ötvözi, kevésbé erős a wellness motívum, kevésbé jellemző az aquapark jellegű attrakció e fürdővárosokban. A vendégkörben kifejezetten jelentős a külföldiek részaránya (a 44%-os országos átlaggal szemben itt 90%), erős a német vendégek jelenléte (közel 60%), s mind markánsabb az orosz kereslet (mintegy 20%). A többi tartomány egészségturizmusa alapvetően hazai igényeket szolgál, a külföldiek aránya a 0,5-2,5%-os sávban marad – a nemzetközi piaci jelenlét tehát gyenge.

Szlovákia földrajzi adottságai alapján, az egyes vizek ásványanyag összetételének változatosságával összefüggésben nagyon sokféle és jó minőségű egészségturisztikai szolgáltatás kínál. A mintegy húsz termálfürdő a gyógyvíz mellett rendszerint magas szintű wellness szolgáltatásokat is nyújt, több közülük kifejezetten élményparkként jelenik meg a piacon. A legjelentősebb fürdőkomplexumok látogatottsági adataik alapján a vezető magyarországi fürdőknek megfelelő nagyságrendet képviselnek, a poprádi (Poprad) és liptószentmiklósi (Liptovský Mikuláš) kapacitások közelítik leginkább a hazaiakat. A szolgáltatáskínálat mindenütt kellően széleskörű, a szolgáltatók törekednek a keresleti trendeknek megfelelő portfóliónyújtására.

Adatok forrása: Statistical Yearbook of the SR 1996-2014. <http://portal.statistics.sk/>

6. ábra: Egyes szlovákiai helyek vendégforgalma (vendégéjszakák, 1995-2013)
Fig. 6.: Nights spent in some Slovakian spa towns, 1995-20143

A fürdőtelepülések (több napos tartózkodást jelző) szálláshely-statisztikai némileg más képet festenek – a vendégéjszakák téren csak Piešťany (Pöstyén) közelíti a hazai fürdővárosok szintjét, illetve Trenčianske Teplice (Trencsenteplíc) képvisel hasonló nagyságrendet. (E téren érdekes egyes városok alacsony szálláshely-kihasználtsága, illetve visszaeső forgalma).

A külföldiek aránya magas, de megoszlásul meglehetősen egyenlőtlen: határon túli vendégek közel fele Csehországból érkeznek (e küldő piacon tehát kifejezetten erősek), 10%-nyi német, 5%-nyi lengyel mellett (TALAROVIČOVÁ 2010).

4. Összegzés, következtetések

A legjelentősebb hazai fürdővárosok pozíciói a nemzetközi versenyben a fentiek alapján stabilnak mutatkoznak. Ugyan a közép-európai térségben tucatnyi olyan település azonosítható, mely vendégforgalmi nagyságrendjében és turisztikai kínálatában hozzájuk mérhető, azok jellemzői és folyamatai nem vetnek fel olyan körülményeket, melyek a jelenlegi erőviszonyok jelentős átrendeződést vetítenék előre a hazai szereplők hátrányára. A települések többségénél a vendégéjszakák száma viszonylag stabil, az olyan nagyságú bővülés, mely egyes hazai városokban lezajlott, ritka a mezőnyben. Sokhelyütt a nemzetközi piaci jelenlét is gyengébb, a külföldi vendégekért folytatott versenyben elsősorban Szlovákia és Szlovénia fürdői lehetnek elsősorban vetélytársak.

Mindamellert a versenyképesség fenntartása komoly erőfeszítéseket követel, nemcsak a bőséges és változatos kínálat miatt, de a környező országokban rendszeresen megfogalmazódó határozott ágazatfejlesztési szándékokra is tekintettel, de külső környezet bizonyos változásaira (mint amilyen az orosz vendégek közelmúltbeli visszaesése) is félkészültnek lenni.

A dolgozat mindazonáltal csak a versenykörnyezet legalapvetőbb jellemezőit körvonalazta adott területi korlátok keretein belül, számos további részletkérdés (település sajátosságok, fejlesztési stratégiák változatossága, innovációs tapasztalatok és lehetőségek, ágazati tendenciák, küldő piacok alakulás, keresleti trendek stb.) kutatása szükséges az igazán megalapozott következtetések levonásához.

IRODALOM

- DINU, M., ZBUCHEA, A. CIOACĂ, A.* (2010): Health Tourism in Romania: Main features and trends. *Journal of Tourism Challenges and Trends* 2010, 3(2): 9–34.
- HAJNAL K., KÖBLI Á.* (2014): Hévíz turizmusának fejlődési irányai. *Modern Geográfia* 3: 17–36.
- KISS K., TÖRÖK P.* (2001): Az egészségturizmus nemzetközi keresleti és kínálati trendjei. *Turizmus Bulletin* 3.
- KSH* (2013): A gyógyturizmusban érintett települések Magyarországon. KSH 2013. augusztus.
- MTZRT* (2013): Trend riport: osztrák piac 201 3/3, Magyar Turizmus Zrt. ausztriai képviselője, 2013. október 15.
- MTZRT* (2014): Az egészségturizmus helyzete Csehországban. Összefoglaló az Euromonitor kiadványa alapján. A Magyar Turizmus Zrt, Budapest, 2014. január 14.
- PÉTER ZS.* (2011): Termálfürdőink piaci pozíciói a hazai, és a nemzetközi versenyben különös tekintettel az Észak-Magyarországi régióra. A Miskolci Egyetem Közleménye, A sorozat, Bányászat, 81. kötet.
- RÁTZ T.* (2004): Zennis és Lomi Lomi avagy új trendek az egészségturizmusban. Másodközlés. In: Aubert, A., Csapó, J. (szerk.): *Egészségturizmus*. PTE, TTK, Földrajzi Intézet, Pécs. 46–65.
- PUCZKÓ, L., SMITH, M.* (2008): *Egészségturizmus: gyógyászat, wellness, holisztika*. Akadémiai Kiadó, Budapest.
- TALAROVIČOVÁ, V. et al.* (2010): *Spa Tourism Textbook*. University of Prešov, Prešov.
- VÁRHELYI T., KOVÁCS B., TORDAY J., MÜLLER A.* (2009): Világtrendek a turizmus-iparban. Szolnoki Főiskola.
- VÁRHELYI T.* (2011): Világtrendek és hazai alkalmazásuk az egészségturizmus menedzsmentjében. A Szolnoki Főiskola Tudományos Közleményei, IV. új évfolyam 12: 14–20.
- VÁRHELYI T.* (2012): Világtrendek az egészségturizmusban – a sikeres szolgáltatók földrajzi eloszlásának változásai. In: Nyári Diána (szerk.): *Kockázat – Konfliktus – Kihívás*. SZTE TTK. 941–948.